

САНАКОЄВ Д.Б.

**ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ
В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19****SOME FEATURES OF CONDUCTING AN INVESTIGATIVE EXPERIMENT
IN THE CONDITIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC**

У статті досліджуються організаційно-тактичні особливості проведення слідчого експерименту в умовах пандемії гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Актуальність дослідження обумовлена необхідністю забезпечення ефективності досудового розслідування в умовах поширення особливо небезпечних інфекційних захворювань та одночасного гарантування права учасників кримінального провадження на безпечні умови участі у слідчих (розшукових) діях. Встановлено, що пандемія COVID-19 суттєво вплинула на порядок організації та проведення слідчого експерименту, який належить до найбільш складних слідчих (розшукових) дій та передбачає відтворення дій, обстановки й обставин події з метою перевірки та уточнення доказової інформації.

Проаналізовано положення ст. 240 Кримінального процесуального кодексу України, наукові підходи до визначення сутності слідчого експерименту та особливості його проведення в умовах підвищених епідеміологічних ризиків. Обґрунтовано, що специфіка цієї процесуальної дії пов'язана з необхідністю залучення значної кількості учасників, тривалим перебуванням осіб у спільному просторі, активним переміщенням та відтворенням окремих елементів механізму кримінального правопорушення, що значно підвищує ризик поширення інфекційних захворювань.

Визначено основні напрями трансформації організації та тактики проведення слідчого експерименту в умовах пандемії, серед яких: оцінка біологічних ризиків на етапі підготовки, мінімізація кількості учасників, вибір безпечного місця проведення, використання засобів індивідуального захисту, впровадження сучасних цифрових технологій реконструкції подій, застосування багатокамерної відеофіксації, тривимірного моделювання та лазерного сканування місцевості. Особливу увагу приділено психологічним аспектам участі осіб у слідчому експерименті в умовах пандемії та необхідності врахування інтересів осіб, які належать до груп підвищеного ризику тяжкого перебігу COVID-19.

Наголошено, що пандемія COVID-19 істотно вплинула на організацію та тактику проведення слідчого експерименту як однієї з найбільш складних слідчих (розшукових) дій. Проведене дослідження дозволило встановити, що поряд із традиційними криміналістичними завданнями особливого значення набули питання забезпечення біологічної безпеки учасників кримінального провадження.

Встановлено, що основними напрямками трансформації організації слідчого експерименту стали запровадження оцінки епідеміологічних ризиків на етапі підготовки, скорочення кількості учасників, використання засобів індивідуального захисту, удосконалення порядку вибору місця проведення процесуальної дії та розширення можливостей застосування цифрових технологій.

Зроблено висновок, що досвід, отриманий під час пандемії COVID-19, сприяв розвитку нових криміналістичних підходів до проведення слідчого експерименту та формуванню додаткових стандартів біологічної безпеки під час здійснення

досудового розслідування. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення криміналістичних рекомендацій щодо проведення слідчих (розшукових) дій в умовах пандемій та інших біологічних загроз.

Ключові слова: *слідчий експеримент, кримінальне провадження, слідчий, COVID-19, пандемія, біологічна безпека, слідчі (розшукові) дії, цифрові технології, криміналістична тактика, досудове розслідування.*

The article examines the organizational and tactical peculiarities of conducting an investigative experiment during the COVID-19 pandemic caused by the SARS-CoV-2 coronavirus. The relevance of the study is determined by the necessity to ensure the effectiveness of pre-trial investigation under conditions of widespread infectious diseases while simultaneously guaranteeing safe participation of all parties involved in investigative (search) actions. It has been established that the COVID-19 pandemic significantly affected the organization and conduct of investigative experiments, which are considered among the most complex investigative actions and involve the reconstruction of actions, circumstances and conditions of an event for the purpose of verifying and clarifying evidentiary information.

The provisions of Article 240 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, scientific approaches to defining the nature of investigative experiments, and the peculiarities of their conduct under increased epidemiological risks are analyzed. It is substantiated that the specific character of this procedural action is associated with the involvement of numerous participants, prolonged interaction in a shared environment, active movement, and the reconstruction of individual elements of a criminal event, all of which significantly increase the risk of spreading infectious diseases.

The study identifies the main directions of transformation in the organization and tactics of investigative experiments during the pandemic, including biological risk assessment at the preparation stage, reduction of the number of participants, selection of safe locations, use of personal protective equipment, implementation of modern digital event reconstruction technologies, application of multi-camera video recording, three-dimensional modelling, and laser scanning of the scene. Particular attention is paid to psychological aspects of participation in investigative experiments during the pandemic and to the necessity of considering the interests of individuals belonging to groups at increased risk of severe COVID-19 complications.

It is emphasized that the COVID-19 pandemic has significantly affected the organization and tactics of conducting an investigative experiment as one of the most complex investigative (detective) actions. The conducted research allowed us to establish that, along with traditional forensic tasks, the issues of ensuring the biological safety of participants in criminal proceedings have acquired special importance.

It was established that the main directions of transformation of the organization of an investigative experiment were the introduction of an assessment of epidemiological risks at the preparation stage, reducing the number of participants, using personal protective equipment, improving the procedure for choosing the place of conducting a procedural action, and expanding the possibilities of using digital technologies.

It is concluded that the experience gained during the COVID-19 pandemic contributed to the development of new forensic approaches to conducting investigative experiments and to the establishment of additional biological safety standards in pre-trial investigations. The results of the study may be used to improve forensic recommendations regarding investigative (search) actions under conditions of pandemics and other biological threats.

Key words: *investigative experiment, criminal proceedings, investigator, COVID-19, pandemic, biological safety, investigative actions, digital technologies, forensic tactics, pre-trial investigation.*

Постановка проблеми. Пандемія гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, стала безпрецедентним викликом для систем охорони здоров'я, державного управління та правоохоронної діяльності у більшості країн світу. Запровадження карантинних обмежень, вимог щодо соціального дистанціювання та

проти епідемічних заходів безпосередньо вплинуло на порядок реалізації повноважень органів досудового розслідування.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, протягом 2020–2023 років в Україні було зареєстровано мільйони випадків захворювання на COVID-19 та десятки тисяч летальних випадків. Значна кількість захворювань була зафіксована і серед працівників правоохоронних органів, які продовжували виконувати службові обов'язки в умовах підвищеної епідемічної небезпеки [1; 2].

Однією із найбільш складних слідчих (розшукових) дій, проведення якої зазнало суттєвого впливу пандемії, став слідчий експеримент. Його проведення передбачає відтворення певних дій, механізму події, перевірку можливості сприйняття фактів та явищ, визначення можливості вчинення конкретних дій за певних умов. На відміну від більшості інших слідчих (розшукових) дій, слідчий експеримент потребує тривалого контакту між учасниками, їх переміщення, використання різноманітних предметів та технічних засобів, що значно підвищує ризик поширення інфекційних захворювань.

У зв'язку з цим виникла об'єктивна потреба переосмислення традиційних криміналістичних підходів до організації та тактики проведення слідчого експерименту в умовах пандемії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика слідчого експерименту була предметом досліджень багатьох учених-криміналістів та процесуалістів, серед яких Р.С. Белкін, В.П. Бахін, В.Г. Гончаренко, В.О. Коновалова, М.В. Салтевський, В.Ю. Шепітько, К.О. Чаплинський, М.Г. Щербаковський та інші.

Науковці приділяли увагу поняттю слідчого експерименту, його завданням, підставам проведення, тактичним прийомам та особливостям фіксації результатів. Водночас більшість наукових праць була підготовлена до початку пандемії COVID-19 та не враховувала необхідності забезпечення біологічної безпеки учасників кримінального провадження.

Окремі аспекти організації діяльності правоохоронних органів під час пандемії досліджувалися С.М. Бортніком, В.В. Стеблюком, В.В. Юсуповим та іншими авторами. Однак комплексних досліджень, присвячених організаційно-тактичним особливостям проведення слідчого експерименту в умовах пандемії COVID-19, наразі недостатньо.

Метою статті є визначення організаційно-тактичних особливостей проведення слідчого експерименту в умовах пандемії COVID-19 та розроблення рекомендацій щодо забезпечення біологічної безпеки його учасників.

Виклад основного матеріалу. Пандемія COVID-19 стала одним із найбільш масштабних викликів для правоохоронної системи України за весь період незалежності держави. Поширення коронавірусної інфекції призвело до необхідності одночасного виконання працівниками правоохоронних органів своїх безпосередніх службових обов'язків та дотримання комплексу санітарно-епідеміологічних обмежень, спрямованих на запобігання поширенню захворювання.

За інформацією Міністерства внутрішніх справ України, лише станом на жовтень 2020 року на COVID-19 захворіло понад 9,5 тис. працівників системи МВС, а 26 правоохоронців померли від ускладнень хвороби. Уже станом на 4 листопада 2020 року кількість інфікованих працівників МВС зросла до 14 022 осіб, а кількість померлих становила 37 осіб. На початку грудня 2020 року загальна кількість захворілих правоохоронців перевищила 22 тис. осіб, а наприкінці року – майже 30 тис. працівників системи МВС [3; 4; 5].

Загальна епідеміологічна ситуація в Україні також характеризувалася значними масштабами поширення захворювання. За офіційними даними міжнародного моніторингу, до середини 2022 року в Україні було зареєстровано понад 5 млн випадків COVID-19 та понад 108 тис. летальних випадків.

Вказані статистичні показники свідчать, що ризик зараження під час здійснення процесуальної діяльності мав не теоретичний, а цілком реальний характер. Особливої актуальності ця проблема набула для слідчих підрозділів, працівники яких щоденно контактували з великою кількістю осіб, у тому числі з підозрюваними, потерпілими, свідками, захисниками, експертами та спеціалістами.

На відміну від більшості інших слідчих (розшукових) дій, слідчий експеримент характеризується тривалим безпосереднім контактом між учасниками. У багатьох випадках його проведення передбачає спільне перебування значної кількості осіб на обмеженій території, переміщення між окремими локаціями, використання одних і тих самих предметів та багаторазове відтворення певних дій. За таких умов імовірність передачі респіраторної інфекції суттєво зростає.

Досвід пандемії продемонстрував, що традиційний підхід до проведення слідчого експерименту, орієнтований виключно на досягнення максимальної подібності умов експерименту до реальної події, потребує коригування з урахуванням факторів біологічної безпеки. Якщо до 2020 року визначальними критеріями організації слідчого експерименту були повнота відтворення обстановки події, достовірність результатів дослідів та можливість перевірки показань учасників кримінального провадження, то в період пандемії до них додався ще один критерій – мінімізація ризику зараження учасників процесуальної дії.

У зв'язку з цим доцільно розглядати біологічну безпеку як самостійний елемент криміналістичного забезпечення слідчого експерименту. Такий підхід передбачає обов'язкову оцінку епідеміологічних ризиків ще на етапі планування процесуальної дії, визначення безпечних умов її проведення, а також розроблення алгоритму дій у випадку виявлення ознак інфекційного захворювання в одного з учасників [7; 8].

Пандемія також актуалізувала питання допустимості використання альтернативних форм перевірки доказової інформації. Практика досудового розслідування засвідчила можливість часткової заміни традиційного слідчого експерименту цифровою реконструкцією подій, тривимірним моделюванням місця події, використанням спеціалізованих програмних комплексів та інших інформаційних технологій. Хоча такі засоби не можуть повністю замінити класичний слідчий експеримент, вони здатні суттєво скоротити кількість учасників та тривалість проведення процесуальної дії.

Таким чином, пандемія COVID-19 стала фактором, який обумовив необхідність перегляду традиційних криміналістичних підходів до організації слідчого експерименту [10]. Отриманий досвід свідчить про доцільність включення до сучасних криміналістичних рекомендацій окремого комплексу заходів, спрямованих на забезпечення біологічної безпеки учасників слідчих (розшукових) дій, що особливо актуально в умовах виникнення нових інфекційних загроз.

Висновки. Пандемія COVID-19 істотно вплинула на організацію та тактику проведення слідчого експерименту як однієї з найбільш складних слідчих (розшукових) дій. Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що поряд із традиційними криміналістичними завданнями особливого значення набули питання забезпечення біологічної безпеки учасників кримінального провадження.

Встановлено, що основними напрямками трансформації організації слідчого експерименту стали запровадження оцінки епідеміологічних ризиків на етапі підготовки, скорочення кількості учасників, використання засобів індивідуального захисту, удосконалення порядку вибору місця проведення процесуальної дії та розширення можливостей застосування цифрових технологій.

Доведено, що пандемія COVID-19 стала каталізатором розвитку сучасних криміналістичних методик, пов'язаних із цифровою реконструкцією подій, тривимірним моделюванням та дистанційною перевіркою окремих обставин кримінального правопорушення. Отриманий досвід має бути врахований при розробленні сучасних криміналістичних рекомендацій щодо проведення слідчих (розшукових) дій в умовах пандемій, надзвичайних ситуацій біологічного характеру та інших загроз громадському здоров'ю.

Список використаних джерел:

1. Всесвітня організація охорони здоров'я. COVID-19 Strategic Preparedness and Response Plan (SPRP 2021). Geneva : WHO, 2021. 84 p.
2. Всесвітня організація охорони здоров'я. WHO's Response to COVID-19: 2021 Annual Report. Geneva : WHO, 2022. 88 p.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 06.04.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>.
5. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
6. Міністерство охорони здоров'я України. Стандарти медичної допомоги «Коронавірусна хвороба (COVID-19)». Київ, 2024.
7. Чиж С. А. Сучасний стан розвитку наукових уявлень про доказування у кримінальному процесі // Вісник Кримінологічної асоціації України. 2024. URL: <https://vca.univd.edu.ua/index.php/vca/article/download/524/563>.

8. Каліновська М. О. Особливості кримінального процесуального доказування під час застосування запобіжних заходів на стадії досудового розслідування: дис. канд. юрид. наук. Львів, 2024. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3738/1/kalinovska_d.pdf
9. Почтовий М. М. Зв'язок принципу змагальності із засадами публічності та диспозитивності у кримінальному провадженні України. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. 2021. Т. 32(71). № 4. С. 82–85.
10. Тищенко С. В. Взаємодія прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України : дис. ... д-ра філософії. Донецьк, 2024. URL: https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2024/08/dysertacziya-tyshhenko_compressed.pdf.
11. Почтовий М. М. Кримінально-правова охорона честі та гідності особи у законодавстві України. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2023. № 1. 210–215.
12. Гунченко Д. І. Взаємодія прокурора та слідчого судді у кримінальному провадженні : дис. ... д-ра філософії. Одеса, 2024. URL: https://oduvs.edu.ua/uploads/Disertacziya_Gunchenko_D_I_1_3f61450ada.pdf
13. Сидоренко Д. В. Забезпечення прав учасників кримінального провадження під час проведення судової експертизи : дис. ... д-ра філософії. Харків, 2024. URL: https://karazin.ua/storage/static-content/source/documents/aspirantura/zakhysty/sydorenko-d/Sydorenko_dis.pdf.
14. Почтовий М. М. Методологічні та практичні засади публічності та диспозитивності у кримінальному процесі : дис. д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2021. 463 с.
15. Почтовий М. М. Теоретичні, правові та праксеологічні засади публічності та диспозитивності у кримінальному процесі : монограф. Дніпро : Біла К. О., 2021. 463 с.
16. Глов'юк І. В. Досудове розслідування: теорія і практика. Одеса : Фенікс, 2020. 470 с.
17. Журавель В. А. Криміналістичні методики розслідування злочинів. Харків : Право, 2022. 486 с.
18. Тіщенко В. В. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів. Одеса : Гельветика, 2021. 428 с.
19. Почтовий М. М. Про сутність інтересу у кримінальному процесі. Юридична наука. 2020. № 7. С. 222–228.
20. Назаров В. В. Електронне кримінальне провадження: перспективи розвитку. Київ : Юстініан, 2023. 248 с.
21. Столітній А. В. Електронне правосуддя та цифрова трансформація кримінального процесу. Київ : Норма права, 2022. 352 с.

Дата першого надходження статті до видання: 10.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 03.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.03.2026